

общенационального телеканала общественного вещания, а и за счет создания адаптированных региональных каналов на базе областных государственных телерадиокомпаний.

Ключевые слова: общественное телерадиовещание, медиaprостранство, манипулятивные информационно-психологические воздействия, деструктивные информационно-психологические воздействия.

Konakh V., PhD in Political Science, Doctoral candidate, The National Institute for Strategic Studies

Public broadcasting as a tool to fight with manipulative and destructive information-psychological influence in Ukraine.

Abstract. The study tested the experience of the functioning of public broadcasters in Western and Central-Eastern Europe. In the article determined that in the above-mentioned states the public broadcasters differ in the legal status and the main sources of financing, however their common characteristics is that they are the most common source of information covering social issues, provide informational, cultural, educational and entertainment programs that contribute to the growth of social, political and cultural activity of citizens and the cohesion of society. The study founded that in recent times states and international organizations consider public TV and radio broadcasting organizations as one of means of countering enemy propaganda and fight against of destructive information and psychological influences.

Keywords: mass media, public broadcasting, media space, manipulative information-psychological influence, destructive information-psychological influence.

УДК 321

Кравець А. Ю.,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології

Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

(Дніпро, Україна), E-mail: kravets.anastasiya@gmail.com

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ БІОПІЛІТИКИ ЯК НОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Анотація. З середини ХХ століття поняття «біополітика» знаходиться у центрі міжнародних наукових дебатів. Цей термін відкрив абсолютно нову фазу сучасної наукової думки. Біополітика сьогодні пропонує нові напрями досліджень і специфічний категоріальний апарат, що потребує систематизації та подальшої наукової концептуалізації.

Ключові слова: «біополітика», «людина політична», політична поведінка, політогенез, біоцентризм.

З другої половини ХХ століття у західній політичній науці сформувалось тенденція до переорієнтації наукових досліджень з вивчення політичних систем, інститутів і процесів до аналізу поведінки політичних акторів. Зокрема, Ч. Еван зазначає: «політологам час звернути увагу на генетичні особливості людської поведінки з врахуванням останніх досліджень в цій сфері, для того, щоб вони припинили пояснювати політичну поведінку згідно з принципами ХІХ ст.» [1, с. 550–567]. Я. Потапенко стверджує, що «витоки політичних проблем людства біополітики шукають, зокрема, не в соціокультурних чинниках, а у первісних, досвідомих поведінкових тенденціях, успадкованих від тваринного світу [2, с. 397–399]. Р. Бланк вважає, що для розуміння політики необхідно застосовувати знання, отримані на основі вивчення природного світу, адже «людина є частиною світу природи». Та виступає за необхідність переорієнтації теоретичної «парадигми» в політології з традиційних поведінкових підходів до еволюційної структури [3, р. 15].

Ця «переорієнтація» втілена у біополітичній парадигмі. Власне, з середини

XX століття поняття «біополітика» знаходиться у центрі міжнародних наукових дебатів. Цей термін відкрив абсолютно нову фазу сучасної наукової думки. Біополітика сьогодні пропонує такі напрями досліджень і такий специфічний категоріальний апарат, що іноді не вписуються у загальноприйняті наукові межі. За словами Р. Еспозіто, вона виступає «не тільки інструментом, а й об'єктом «жорстокої філософської і політичної боротьби» за «конфігурацію і долю нинішнього століття». Звідси її коливання в інтерпретаціях, які, іноді, навіть суперечать одна одній [4, с. 88].

З термінологією в біополітиці дійсно складно, адже вона переповнена термінами з інших наук і дисциплін, що, іноді, може призвести до спотворення її сенсу. Тож концептуалізація категоріального апарату біополітики залишається актуальним завданням наукових досліджень.

Дослідження присвячене систематизації наявного знання стосовно основних термінів і понять біополітичного дискурсу.

В якості основних термінів ми пропонуємо розглядати: біос та політику, які об'єднуються в поняття «біополітика»; «*Homo politicus*» або «людину політичну»; політичну поведінку, як різновид соціальної поведінки; соціальну еволюцію та політологенез; біоцентризм.

Отже, сам термін біополітика, визначально, поєднує у собі два основні поняття: «біос», який можна трактувати як «форму життя» та політику як специфічну сферу людської діяльності. При цьому слід відповісти на два принципові питання: 1. Що ми розуміємо під поняттям «біос»? 2. Як «біос» проявляє себе у політиці? Р. Еспозіто підкреслює, що важливо не просто розшифровувати сам термін, а зрозуміти його глибинний зміст, адже семантика стає значущою тільки тоді, коли ми не зациклюємось на визначенні поняття. Дослідник пропонує в якості об'єкта вивчення біополітики три компоненти: життя, політика і технології. При цьому, на його думку, вивчати ці явища біополітика має за рахунок діалектичних операцій. Тільки це дасть змогу дослідити «сучасний політичний порядок, принаймні, відповідно до поточної інтерпретації» [4, с. 88].

Отже, зупинимось на визначенні поняття «біос» як «живе» або «життя», але для того, щоб зрозуміти, що являє собою поняття «біополітика», слід проаналізувати і другу компоненту – «політика». Ми обрали ті визначення поняття «політика», які є найбільш прийнятними для біополітичної інтерпретації, зокрема П. Корнінга: «Політика являє собою процес управління з прийняттям рішень з приводу загальних цілей, а також процеси комунікації й контролю, необхідні для досягнення цих цілей». С. Ліпсет визначає політику як «нову форму релігії» і зазначає, що в такій якості вона дозволяє суспільству функціонувати як єдиному організму, творити нові форми діяльності у всіх сферах людського буття [5, р. 34–36].

В широкому загальному трактуванні біополітику (просто поєднавши два терміни «біос» і «політика») можна визначити як «політику життя». Відповідне визначення і надає один з провідних європейських біополітиків Р. Еспозіто [4, с. 88]. З ним частково погоджується і Р. Бланк зазначаючи, що «в широкому сенсі її трактують як одну з «наук про життя» [3, с. 17]. До цього переліку, на його думку, також відносяться соціологія, психологія та економіка з приставкою «біо». Але якщо, наприклад, біосоціологія вивчає соціальне життя, соціальну поведінку людини та діяльність соціальних інститутів, то біополітика має на меті дослідження політичного життя, політичної поведінки і політичних інститутів [3, с. 17].

Тепер поглянемо на інші визначення, репрезентовані в сучасному біополітичному дискурсі. Отже, біополітика – це: «кентавр з біологічним тулубом та політичною головою» [6]; «нова технологія влади, що існує на іншому рівні, в іншому масштабі та має іншу площину опори» [7]; «корисне кліше, що позначає політичні зусилля, спрямовані на приведення соціальних, особливо етичних, цінностей у відповідність з фактами біології» [1]; «міждисциплінарний проект створений з

метою аналізу економічної політики зі збереження біорізноманіття»[8].

Таким чином, визначення дуже різні, що створює певні складності в інтерпретації терміну «біополітика» та окреслені її предмети і, відповідно, у визначенні її внеску в сучасну політичну науку. З концептуалізацією предмету біополітики є певні проблеми, оскільки різні автори пропонують різне наповнення. Наприклад, А. Соміт акцентує увагу на: створенні біологічно орієнтованої політичної науки; дослідженні етологічних (поведінкових) аспектів політичної поведінки; вивченні фізіологічних аспектів політичного життя; рішенні практичних проблем політики на базі всіх зазначених напрямів біополітичних досліджень [1]. Тоді як А. Олескін на вивчені: природи людини; еволюційно-біологічного походження людського соціуму і його політичних систем; впливу фізіологічних факторів на людську соціальну та політичну поведінку тощо [6, с. 74]. Ми пропонуємо своє синтезоване бачення предмету цієї дисципліни: дослідження проблематики впливу генетики на соціальну та політичну поведінку особистості, аналіз впливу соціальних норм і виховання на формування особистості й її репрезентацію в соціумі та на політичній арені, використання знання та інструментарію нейробіології для вивчення політики і для пояснення політичної поведінки

Зауважимо, що у західному науковому товаристві до переліку об'єктів для вивчення біополітики включена державна політика у багатьох її проявах: від державної політики по відношенню до покинутих дітей до державної екологічної політики. В той же час, у вітчизняній науковій традиції державна політика і діяльність державних інституцій довгий час розглядались окремо від політичної науки в межах окремого напрямку наукових досліджень – державного управління.

Якщо систематизувати всі визначення та інтерпретації предмету біополітики, викладені вище, її, на наш погляд, можна визначити як міждисциплінарну галузь наукового знання, що вивчає «людину політичну» як біологічний вид з акцентом на генетичних і соціальних механізмах формування політичної поведінки і її проявах у політиці.

Таким чином, логічним буде перейти до наступного терміну «людина політична» («*homo politicus*»). «Людина політична» як феномен була дуже складним та проблематичним явищем наукової концептуалізації. Друга половина ХХ ст. ознаменувалась появою в межах політичної науки нових еволюційних теорій в фокусі уваги яких, тим чи іншим чином, знаходиться «людина політична». Біополітичний погляд на «людину політичну» має певні особливості, що відрізняє біополітичну парадигму від інших теорій і концепції сучасної політичної науки. Одним із перших, хто почав закликати наукову спільноту до обговорення ідеї «людини політичної» був Р. Лейн. Американський дослідник С. Ліпсет один з не багатьох, хто використовує термін «політична людина» і дає наступне її визначення: «Людина, яка діє в суспільстві в політичній сфері та керується в своїй діяльності політичними віруваннями і переконаннями». При цьому він переконаний, що у нинішній час – це людина, що звикла знаходитися під тиском і є експлуатованою [5]. А. Соміт і С. Петерсен називають людину «соціальним приматом з вродженою схильністю до ієрархічних і авторитарних соціальних і політичних структур» [9]. Вітчизняний науковець Я. Потапенко визначає людину політичну як «продукт біологічно-еволюційного розвитку, частку єдиного планетарного біорізноманіття»[2, с. 397–399]. Р. Бланк вважає, що еволюційна концепція сучасної біополітики передбачає трансформацію уявлення про людину як раціональну істоту, що здатна долати руйнівність та ірраціональність оточуючого світу [3]. В даному випадку, західні дослідники критикують авторів теорії соціальної стабільності, де суспільство – це сукупність індивідів, що функціонують в «середині» стабільних інститутів. Т. Левелен розглядає абстракцію «політичної людини» на противагу «економічній людині». Перша пране до влади, друга – до багатства та користі. [10, р. 95]. М. Фуко називає людину «ефектом такого роду

дискурсивних практик, які створюють особливу теоретичну фігуру, іменовану людиною. «Людина – це образ, створений сучасним дискурсивним пізнанням... Людина – це недавній винахід західної культури, це образ, створений сучасним пізнанням, він не більше ніж якийсь розрив в порядку речей» [7].

Як ми бачимо, погляди біополітиків на «людину політичну» мають як спільні риси, так і суттєві відмінності. А тому знання стосовно біополітичного погляду на «людину політичну» потребує подальшої теоретичної концептуалізації, систематизації та поглиблення. Ми систематизували знання стосовно особливостей біополітичного погляду на «Homo politicus», наступним чином: «людина політична» – це соціальний примат, продукт біологічно-еволюційного розвитку, що має генетичну схильність до формування ієрархічних структур; в природі людини закладена схильність до адаптації, домінування і підкорення, що репрезентовані як соціальній, так і в політичній сфері; людину від інших соціальних приматів відрізняє мова, рефлексія і самосвідомість; здатність створювати мовні конструкції, норми і правила поведінки, традиції, релігії та ідеології, які здатні домінувати над генетичними схильностями; людину від соціальних приматів відрізняє культура і мораль; на поведінку «людини політичної» великий вплив справляють процеси, що відбуваються у мозку; в процесі суспільної і науково-технічної еволюції «Homo politicus» постійно змінюється, адаптується до цих змін; природа «людини політичної» є одночасно і раціональною, і іраціональною; розвиток комп'ютерних технологій, нейрофізіології та генетики здатні змінити «обличчя» і сутність «людини політичної».

Таким чином, ми розглядаємо «людину політичну» як індивіда з вродженими властивостями мозку і психіки, які впливають на його соціальну та політичну поведінку й можуть корегуватись в процесі соціалізації та виховання.

Наступним терміном, що потребує чіткого визначення в біополітиці є «політична поведінка». Спочатку поглянемо як трактують біополітики термін «поведінка», а потім перейдемо до визначення поняття «політична поведінка».

Тут потрібно зупинитися на семантичному сприйнятті поняття «поведінка». В англійській мові поведінка має два значення: «conduct» та «behavior». Перше поняття розуміється як свідоме, продумане, раціональне управління своєю поведінкою, тоді як друге – це набір реакцій та стереотипів, які більш характерних для автоматичної поведінки. Т. Бодіо говорив саме про поведінку у аспекті «conduct», якій приписував раціональне усвідомлення людиною політичною своєї діяльності [6, с. 74]. Натомість, інші дослідники, говорять, що біополітична рефлексія стосовно «людини політичної» не обмежується тільки раціональною складовою, адже велика частина дій здійснюється індивідом автоматично. Питання лише в тому частка чого – генетики чи виховання – більше впливає на поведінку індивіда.

А. Олескін визначає поведінку як спосіб відповіді організму на стимул ззовні. Периферична і центральна нервова система сприймають і переробляють інформацію, внесену зовнішніми стимулами, і запускають реакції організму, які ми спостерігаємо як поведінку. Однак, далеко не всяка поведінка може бути викликана або змінена впливом ззовні (шляхом підкріплення), багато його форми мають жорстко запрограмовану спадкову компоненту [6, с. 74]. Це, власне, й відрізняє біополітичний підхід від інших.

Політична поведінка в біополітичній площині – сфера самовияву індивіда, яка відповідно до еволюційної дослідницької стратегії, покладеної в основу біополітики, заснована на виборі та урівноваженні протилежних схильностей, здібностей та вподобань індивіда для досягнення ефективного поведінкового результату в соціальній і політичній сфері. Людська поведінка – продукт не просто наших генів, але взаємодії між природою і вихованням. «Ми одні здатні до створення складної культури, що складається як з матеріальних об'єктів, так і з

абстрактних цінностей; ми – єдиний біологічний вид, в якому цінності, які ми створили, здатні переважити наші найсильніші і глибоко вкорінені поведінкові імперативи [9].

Взагалі, політична поведінка – складний для аналізу термін, адже в біополітичному середовищі постійно точаться дискусії з приводу того, яка складова – генетична чи соціальна – більшою мірою впливає на соціальну та політичну поведінку людини. Ми пропонуємо інтеграційну модель біополітичного погляду на цю проблематику, яка органічно поєднує різні концептуальні підходи і включає як генетичні чинники: схильність до соціальної адаптації, політичного домінування і підкорення; так і соціальні: виховання, соціалізація, еволюція відомості, що сприяє уточненню наукового знання стосовно проблематики політичної поведінки у біополітиці, підкреслює міждисциплінарний статус цієї дисципліни і конкретизує сферу її наукового інтересу. Важливо зазначити, що схильність до домінування з одного боку, і підкорення з іншого, генетично закладені в природу «людини політичної». Саме ці дві характеристики лежать в основі її політичної поведінки. При цьому, людський мозок виступає центром формування політичної поведінки і усвідомлення «людиною політичною» самої себе і своїх вчинків.

Таким чином, політична поведінка з точки зору біополітики – це поведінка, що продукується індивідом в соціальній і політичній сфері й формується під впливом генетичних факторів і виховання.

Наступним надважливим поняттям для біополітичного аналізу є термін «політогенез». Варто зазначити, що в біополітичному дискурсі політогенез розглядається у тандемі з соціогенезом, адже вважається, що політична система є підсистемою соціальної. Таким чином, «політогенез» можна визначити як генезу політичної підсистеми. Поняття «політогенез» був використаний Л. Куббелем для позначення процесу становлення держави [11, с. 211–383].

Ми розглядаємо «політогенез» як еволюцію політичних систем. Варто зазначити, що проблематика соціогенезу і політогенезу є однією з основних у біополітичних дослідженнях, адже біополітика характеризується як одна з новітніх еволюційних парадигм політичної науки і, відповідно, пропонує своє бачення цього процесу. Біополітична інтерпретація соціогенезу і політогенезу ґрунтується на виокремленні чотирьох основних стадій розвитку суспільства і держави: первісної (малі групи), традиційної (вождизм / рання держава), індустріальної (бюрократія) і постіндустріальної (небюрократичні, мережеві структури). Первісні суспільства характеризувались мало чисельністю і відсутністю лідера. Традиційні держави – наявністю правлячого центру (вождя) й ієрархією. Індустріальне суспільство було схильне до бюрократизації. Постіндустріальна стадія політогенезу трактується як нова біополітична парадигма управління, метою якої є задоволення потреб і розвиток самої людини, на противагу бюрократії, де людина виступає в якості ресурсу, засобу отримання виробничого результату.

Ще одним з ключових понять біополітики є «біоцентризм». Вважається, що він пропагує абсолютну цінність всіх форм живого і виступає проти верховенства людини як виду на планеті. Подібна інтерпретація біоцентризму підтримується Міжнародною Комісією біологічної освіти. Йдеться про міждисциплінарний підхід, який розглядає життя в усіх його формах, проявах і сенсах. Людина з її розумом, мовою, культурою і технологією розглядається як особлива високорозвинена форма життя. В останні десятиліття поняття «біоцентризм» широко використовувалося С. Чебановим та іншими науковцями. Вони розуміють біоцентризм як доктрину пізнання живих істот, розуміння їх поведінки виходячи з їх особливого світу. Отже, живі організми не можна зводити до «фізико-хімічних машин», але й не можна ототожнювати з людиною, ігноруючи унікальність сприйняття світу і поведінки кожної форми життя [6, с. 26].

З точки зору поняття «умвельт» Я. фон Ікскуль, біоцентризм – це визнан-

ня множинності «умвельт», повага до особливостей сприйняття світу іншими індивідами, націями, расами, іншими біологічними видами, забезпечення їх права на свій власний «умвельт», а також інших прав живих істот, з яких найважливіше – право на існування. За визначенням Я. фон Ікскюля «umwelt» – «це особливий світ сприйняття та дії, той світ, який буде собі будь-який біологічний вид, до якого він адаптований і який визначає спосіб його поведінки» [12].

С. Чебанов трактує біоцентризм у вузькому сенсі як визнання унікальності кожного виду й індивіда з його особливим «умвельт», допускаючи більш розширене трактування тільки для іншого терміна – вітацентризм [13, с. 159–167]. Обидва терміни, біоцентризм і вітацентризм, втім, означають одне і те ж – «зосередженість на житті», тільки перекладені різними мовами (біоцентризм має грецькі, а вітацентризм – латинське коріння [6, с. 27].

Як зазначає А. Олескін, «біоцентрична доктрина досить близька до міжнародної течії під назвою «глибинна екологія» («deep ecology»), представленій працями А. Нейса, Б. Дівола, В. Єрмолаєвої та ін. Платформа глибинної екології включає в себе благоговіння перед життям, прагнення забезпечити процвітання всіх форм живого на Землі, що володіють власною цінністю, незалежною від їх практичного використання людиною». Представники цього напрямку, як і біополітики, заявляють, що люди не мають право зменшувати багатство і різноманітність життя, крім випадків задоволення життєво важливих потреб [6, с. 27].

Таким чином ми виокремили п'ять основних понять: «біополітика», «людина політична», «політична поведінка», «політогенез» і «біоцентризм». Де біополітика – це міждисциплінарна галузь наукового знання, що вивчає «людину політичну» як біологічний вид з акцентом на генетичних і соціальних механізмах формування політичної поведінки і її проявах у політиці. Вона поєднує безліч напрямів досліджень: витоки та еволюція політичної поведінки людини, психофізіологічні аспекти такої поведінки, роль виховання і соціальних норм у трансформації соціальної (а пізніше і політичної) поведінки, вплив політичної поведінки на політичний процес тощо. «Людина політична» – це індивід з вродженими властивостями мозку і психіки, які впливають на його соціальну та політичну поведінку й можуть корегуватись в процесі соціалізації та виховання. Вона характеризується: схильністю до адаптації, домінування і підкорення; здатністю створювати мовні конструкції, норми і правила поведінки, традиції, релігії та ідеології, які домінують над генетичними схильностями; її природа одночасно є і раціональною, і ірраціональною. Політична поведінка – це поведінка, що продукується індивідом в соціальній і політичній сфері й формується під впливом генетичних факторів і виховання. Політогенез – це еволюція політичних систем. А біоцентризм – це доктрина пізнання живих істот, розуміння їх поведінки виходячи з їх особливого світу, де людина з її розумом, мовою, культурою і технологією розглядається як особлива високорозвинена форма життя.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Somit A. Toward a more biologically oriented political science // *Midwest Journal of Political Science*, 1968, Vol.1, P. 550-567.
2. Потапенко Я. Соматичне буття індивіду як об'єкт досліджень у галузі біополітики // *Гілея*, 2013, вип. 74, С. 397–399.
3. Blank R. *Biology and Politics: An Introduction* // *Politics and the Life Science: The State of the Discipline*. – UK: Emerald Group Publishing, 2014. – 280 p.
4. Esposito R. *Bios: Biopolitics and Philosophy* – Minneapolis: University of Minnesota press, 2008. – 225 p.
5. Lipset S. *Political Man: The Social Bases of Politics* – URL: <http://rvhpsychology.com/17940-political-man-the-social-bases-of-politics.html> (Accessed 20.12.2016)
6. Олескин А. Биополитика. Политический потенциал современной биологии: философские, политологические и практические аспекты. – Москва: МГУ, 2001. – 230 с.
7. Фуко М. *Рождение биополитики. Курс лекций прочитанных в Коллеж де Франс в 1978–1979*. – СПб: «Наука» РАН, 2010 – 448 с.

8. Vlavianos Arvanitis A. Biopolicy – Building a green society – URL: <http://www.cadmusjournal.org/node/73> (Accessed 20.12.2016)
9. Somit A. Peterson S. The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution. – Palgrave Macmillan, 2005. – 191 p.
10. Lewellen T. Political anthropology. – Westport: Bergin and Garvey, 1992. – 238 p.
11. Куббель Л. Очерки потестарно-политической этнографии. – М.: Наука, 1988. – 268 с.
12. Князева Е. Понятие «Umwelt» Якоба фон Икскуля и его значимость для современной эпистемологии // Журнал «Вопросы философии», 2015 – URL: (Дата обращения 20.12.2016)
13. Chebanov S. Theoretical biology in biocentrism // Lectures in Theoretical Biology. – Tallinn: Valgus, 1988. – P. 159–167.

REFERENCES:

1. Somit A. Toward a more biologically oriented political science // Midwest Journal of Political Science, 1968, Vol.1, P. 550–567.
2. Potapenko Ya. Somatichne buttia indyvidu yak ob'ekt doslidzhen u haluzi biopolityky [Somatic being to the individual as a subject of research in the field of Informatization] // Hileia, 2013, vyp. 74, C. 397–399.
3. Blank R. Biology and Politics: An Introduction // Politics and the Life Science: The State of the Discipline. – UK: Emerald Group Publishing, 2014. – 280 p.
4. Esposito R. Bios: Biopolitics and Philosophy – Minneapolis: University of Minnesota press, 2008. – 225 p.
5. Lipset S. Political Man: The Social Bases of Politics – URL: <http://rvhpsychology.com/17940-political-man-the-social-bases-of-politics.html> (Accessed 20.12.2016)
6. Oleskin A. Biopolitika. Politicheskii potentsial sovremennoy biologii: filosofskie, politologicheskie i prakticheskie aspekty [Biopolitics. The political potential of modern biology: philosophical, political and practical aspects]. – Moskva: MGU, 2001. – 230 s.
7. Fuko M. Rozhdenie biopolitiki. Kurs lektсий v Kollezh de Frans v 1978–1979 [The birth of biopolitics. A course of lectures read in College de France in 1978–1979]. – SPb: «Nauka» RAN, 2010 – 448 s.
8. Vlavianos Arvanitis A. Biopolicy – Building a green society – URL: <http://www.cadmusjournal.org/node/73> (Accessed 20.12.2016)
9. Somit A., Peterson S. The Failure of Democratic Nation Building: Ideology Meets Evolution. – Palgrave Macmillan, 2005. – 191 p.
10. Lewellen T. Political anthropology. – Westport: Bergin and Garvey, 1992. – 238 p.
11. Kubbel' L. Ocherki potestarno-politicheskoy etnografii [Essays potestary-political Ethnography]. – М.: Nauka, 1988. – 268 s.
12. Knyazeva E. Ponyatie «Umwelt» Yakoba fon Ikskyulya i ego znachimost' dlya sovremennoy epistemologii [Concept of «Umwelt» by Jacob von Ikskyul and its significance for contemporary epistemology] // Zhurnal «Voprosy filosofii», 2015 – URL: . (Accessed 20.12.2016)
13. Chebanov S. Theoretical biology in biocentrism // Lectures in Theoretical Biology. – Tallinn: Valgus, 1988. – P. 159–167.

Кравец А. Ю., кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры политологии Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара (Днепр, Украина), E-mail: kravets.anastasiya@gmail.com

Понятийно-категориальный аппарат биополитики как новой дисциплины политической науки.

Аннотация. *С середины XX века понятие «биополитика» находится в центре международных научных дебатов. Этот термин открыл совершенно новую фазу современной научной мысли. Биополитика сегодня предлагает новые направления исследований и специфический категориальный аппарат, который нуждается в систематизации и последующей научной концептуализации.*

Ключевые слова: «биополитика», «человек политический», политическое поведение, политогенезис, биоцентризм.

Kravets A., PhD in political Sciences, docent, associate professor of the department of political science, Oles Honchar Dnipropetrovsk national University (Dniepro, Ukraine), E-mail:

kravets.anastasiya@gmail.com

Basic concepts of biopolitics as a new discipline of political science.

Abstract. *The second half of the XX century in western political science formed a tendency to reorient scientific studies from politic institutions to analyze the behaviour of political actors and its influence on the political process. Key terms: «Homo Politicus», political behaviour, policy genesis, biocentrism.*

Biopolitics can be defined as an interdisciplinary branch of scientific knowledge that explores the political person as a species with a focus on physiological mechanisms of political behaviour and its influence on the political process.

The study proposed integration model of biopolitical view of political behaviour, which included genetics (adaptation, domination and subordination) and social factors (education, socialization, the evolution of consciousness).

Keywords: «biopolitics», «political man», political behavior, politogenesis, biocentrism.

УДК 32.1**Лещенко О. Я.,**

заступник директора Департаменту організації заходів цивільного захисту,
Державна служба України з надзвичайних ситуацій,
аспірант Національного інституту стратегічних досліджень
(Київ, Україна), E-mail: leo@mns.gov.ua

**ВПЛИВ СУЧАСНИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ
НА ПРОБЛЕМАТИКУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:
ДОСВІД СІРІЇ ТА УКРАЇНИ**

Анотація. Здійснено аналіз впливу сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного типу» на безпеку життєдіяльності цивільного населення. Досліджується проблематика забезпечення цивільного захисту в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів на прикладах найбільш активних збройних конфліктів сьогодення – збройного конфлікту у Сирії та антитерористичної операції на сході України.

Ключові слова: воєнно-політичний конфлікт, збройний конфлікт, «гібридна війна», безпека життєдіяльності, цивільний захист, надзвичайна ситуація.

Постановка проблеми. Кінець минулого – початок нинішнього століть характеризується активізацією міждержавних та внутрішньодержавних воєнно-політичних конфліктів, до участі у яких залучено значну кількість держав світу. Більшість зазначених конфліктів (війн) отримали назви «асиметричних», «неконвенційних», «нетрадиційних», особливо часто використовується нині термін – «гібридні».

Різноманітність форм і методів ведення сучасних воєнно-політичних конфліктів, поступове стирання чіткої межі між локальним воєнно-політичним конфліктом і «великою» війною поставили проблему нового розуміння сучасного воєнно-політичного конфлікту гібридного характеру та безумовно свідчать про актуальність досліджень впливу сучасних воєнно-політичних конфліктів на різні сфери життя суспільства, у тому числі безпеку життєдіяльності цивільного населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке застосування способів та методів сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного» типу для вирішення міждержавних проблем спонукали вітчизняних науковців до поглибленого їх аналізу. Так, останнім часом дослідженню питань «гібридної війни» присвячені роботи В. Горбуліна [9], Є. Магди [23], Ю. Климчука [18], О. Гойман [7], Г. Ситника [32], А. Слюсаренка [35], Л. Смоли [36], Г. Луцишиної [21], М. Требіна [38]. Окремо необхідно відмітити комплексні дослідження проблематики «гібридної війни» на Донбасі та при анексії Криму, які здійснено авторським колективом Національного інституту стратегічних досліджень, – монографії «Донбас і Крим: